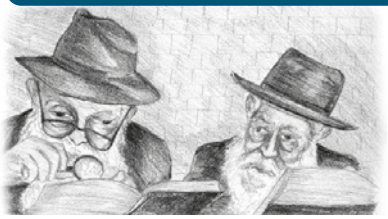
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח



בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת בהעלותך ■ ט' סיון ה'תשפ"ב ■ 08.06.2022 ■ גליון מס' 687

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

כן יסעו
במשך ארבעים שנות נדודי ישראל במדבר, נסע העם ע"י ענני הכבוד...
המשך בעמ' 2

שו"ת קיץ
שאלות ותשובות
המשך בעמ' 4

סיפור לשבת
סיפורו של ילד קטן כפי ששופר לרחל יפה.
השעה הייתה 5:30 אחר הצהריים של יום שני ובכיתה שלי שרר סוף-סוף...
המשך בעמ' 5

שביבים
- *דק עשיתי את העבודה שלי*
- *למחול ולשכוח*
- *לדמותו של 'מחלק השתיה' המיתולוגי ב"כותל"*
- *בזכות קריאה בתורה*

המשך בעמ' 8

הגר בקרבן פסח
"וכי יגור אתכם גר ועשה פסח לה', כחקת הפסח וכמשפטו כן יעשה...
המשך בעמ' 11

עד שאתה דואג לכבודי
הרב נסים (חיים משה) מזרחי, שהיה הראשון לציון בירושלים במאה...
המשך בעמ' 12

השכינה שעמדה ליד עשו

ר' אשר["אושר"] פרוינד זצ"ל, איש החסד והמוסר הפלאי, אמר לאחד מתלמידיו הקרובים: "אם אתה שומע ממני איזה מאמר ולא מצאת לו מקור בחז"ל או בספרים הקדושים, דע לך שזאת אפיקורסות!" [-כלומר, ואל תקבל את הדברים. ובעצם התכוון לומר שלכל דיבוריו בלי יוצא מן הכלל יש מקור בספרים הקדושים].

באחת משיחותיו שהתקיימה בביתו במוצאי שבת פרשת ויצא, אמר לאותו תלמיד: "אם אתה מקבל סטירה ממישהו, או פלוני השפיל אותך, דע לך כי השכינה עומדת לידו באותה שעה. היזהר והישמר לא לענות לו באותה שעה, כי אם אתה עונה לו - אתה עושה חורבן (והשכינה עוזבת אותך!)". [כוונתו, שבכל צער שנגרם לאדם מפלוני, טמון מסר עבורו מהשמים, ואותו פלוני הוא בעצם שליח של הקב"ה לגרום לו את אותו צער כדי לתקנו].

בתום שיחתו פנה אל התלמיד וביקש ממנו: "אתה יודע שאני צריך מקורות למאמרים שלי. חפש לי מקורות בספרי חסידות לדיבור הזה שאמרתי לך".

סיפר התלמיד: חיפשתי בספרים שונים, 'הפכתי' את ארון הספרים שלי ולא נסתייע בידי. זה היה כאמור במוצש"ק. ביום רביעי של אותו שבוע, תוך כדי לימודי ב'חוק לישראל' בפרשת וישלח, מצאתי בזוהר כתוב לאמור, שבשעה שיעקב נרדף על ידי עשו ראה את השכינה שעומדת ליד עשו (וזה לשון הזוה"ק בראשית פרשת וישלח דף קע"א עמוד ב: "כרע וסגיד שבע זמנין עד גשתו עד אחיו, ולא כתיב וישתחו לעשו, אלא כיון דחמא דהא קודשא בריך הוא אזל קמיה, כדין סגיד לקבליה").

בהתפעלות גדולה באתי אל ר' אשר והראיתי לו את הלשון של הזוהר, אך הוא לא הגיב. היה זה כאילו דיברתי אל הקיר. זה היה כוח המעצור שהיה לו, עד אין שיעור. כל אדם אחר היה קופץ משמחה ומכריז: "אתה רואה?! הרי זה מה שאמרתי לך! אם אני אומר משהו, יש לזה מקור באיזה ספר קדוש כלשהו". מסתבר שהוא רצה שאמצא את המקור בחז"ל לדבריו, אך לא בשבילו כי אם בשבילי...! (ר' אשר, מפי תלמידיו) ■

והאיש משה ענו מאד

/ הרב יעקב הלוי פילבר

אין לך מידה מכל המידות, שכה הפליגו חכמים בשבחה, כמו הענווה. וריב"ל הוכיח ש"ענוה גדולה מכולן שנאמר: 'רוח ה' אלוקים עלי, יען משח ה' אותי לבשר ענווים' - חסידים לא נאמר אלא ענווים, הא למדת שענווה גדולה מכולן" [ע"ז כ ב] ובירושלמי [שבת פ"א ה"ג] אמרו: "מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב לסוליתה" ובהפלגתם בשבח הענווה אמרו חז"ל: "בא וראה כמה גדולים נמוכי הרוח לפני הקב"ה, שבשעה שבית המקדש קיים, אדם מקריב עולה, שכר עולה בידו.

מנחה, שכר מנחה בידו. אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו כאילו הקריב כל הקרבנות כולם, שנאמר: 'זבחי אלקים רוח נשברה', ולא עוד אלא שאין תפילתו נמאסת, שנאמר: 'לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה'" [סוטה ה ב].

משה רבנו לרוב ענוותנותו נאמר עליו "ענו מאד". וכבר שאלו: כלום היה משה תמים כל כך, האם לא ידע שזולתו לא קם אדם שזכה להגיע למדרגה כזו לדבר עם הקב"ה 'פנים אל פנים'? ואם ידע, היאך אפשר לומר שהיה ענו מכל האדם? את הקושי הזה מיישב הראי"ה בספרו 'מידות הראיה" [עמ' קמ]: "הענווה היא מחוברת עם השלמות הרוחנית, שכל מה שהאדם משיג יותר את העולם ואת החיים, את שכלולם הרוחני והחומרי, את הצרכים הרבים של הכלל ושל הפרט, אז הוא משיג את קוצר ידו, ואת עיוורון השגתו, את מיעוט כח רצונו להטיב, והוא נשפל ברוחו, והוא תמיד הולך ומתעלה על ידי חפצו הגדול להתקרב ביותר אל הטוב המוחלט". ויש שפירשו שענוותנותו של משה נבעה מזה שלא תלה את מדרגתו בזכות עצמו, אלא גדלותו היא מפני שזיכו אותו מן השמים בנשמה נעלה, ולכן כל אדם אחר שהיה עם נשמה כשלו, גם הוא היה מגיע למדרגתו ואולי אפילו ליותר ממנו.

בספר 'משך חכמה' מסביר את המיוחד שבענוותנותו של משה: יש מי שמשתבח בענווה פחותה, כלומר מכניע עצמו רק בפני מי ששפל ממנו הרבה, אבל מי שהוא שווה לו בערכו או גבוה ממנו, וכאן אם יכניע עצמו, יש מקום שיטעו ויסבירו שההכנעה אינה מצד הענווה אלא שהצדק או הנימוס מחייבים זאת, ולכן את אלו הוא מרחק ומשפיל בעורמתו ומתכבד בקלונם, לא כן אדוננו משה, לא רק שלא קינא למתנבאים במחנה, אלא התפלל כי יאציל ה' נבואה על הזקנים, וזה מה שאמר משה: 'ולא הרעותי את אחד מהם', שהתואר 'אחד' מכוון בדרך כלל על המיוחד והגדול שבהם (ככתוב בבראשית: 'כמעט שכב אחד העם' והכוונה למלך) נמצא שגם הגדולים במעלה לא הפחית משה ממעלתם, אלא אדרבא הוסיף על מעלתם וכבודם.

אין לך מידה שיכול להימצא בה זיוף כמו מידת הענווה, בכל המידות האחרות אנו אומרים שמתוך שלא לשמה יבוא לשמה, מה שאין כן 'ענוה מזויפת' היא אינה ענוה. הרבי ר"ש מבעלז היה אומר: יש שני סוגי ענוה, האחד שמבטל את עצמו אך בה בשעה גם את האחרים, זוהי ענוה מזויפת. הענווה האמתית היא שרואה את האחרים טובים ממנו. ו"הכתב סופר" היה מונה שלושה סוגי ענווים: האחד שהענווה תעשה אותו חשוב ומכובד אצל הבריות, השני ענוה לשם־שמים, לדבוק במידת הענווה, והשלישי הוא ענו מפני שפשוט אינו מוצא בעצמו דבר שיש להתגאות בו. והבעש"ט היה אומר: העניו אינו זה שנותן למרכבה לנסוע והוא הולך אחריה ברגל, העניו האמתי אינו עושה פרסום מענוותנותו, אלא הוא ענו בשעה שהוא יושב בתוך המרכבה.

כן יסעו

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה הריני כפרת משכבה

במשך ארבעים שנות נדודי ישראל במדבר, נסע העם ע"י ענני הכבוד - לפי העלות הענן מעל המשכן. ולמקום שאליו הלך הענן הלכו ישראל, כשבנוסף לכך תקעו בחצוצרות של משה, ע"מ להודיע לעם שהגיע הזמן לצאת[1].

וכך נסעו עם שלם המונה מיליוני אנשים נשים וטף, על כל מקניהם וקנייניהם. כשנשמר הסדר הן בחנייתם והן במסע שלאחריו.

בזמני המסע דגל מחנה יהודה נסעו במזרח, דגל ראובן ומחנהו בדרום. ואילו דגל מחנה אפרים נסעו במערב ודגל דן ומחנהו בצפון. וכאשר התורה בפרשתנו מתארת את המסעות במדבר, אזי מצוינים שבט דן כ'מאסף לכל המחנות[2]' - הגם שסדר המסעות היה כפי החנייה.

משום שהדבר תלוי במחלוקת - האם סדר המסעות היה כפי החניות, ואז הלכו בני ישראל כ'**תיבה**'. שכל המחנות קמו לפי הסדר - יהודה, בני גרשון ומררי, ראובן אפרים ודן. והלכו כפי סידורם בחנייה, כתיבה שזזה ממקומה.

או שנסעו כ'**קורה**' - תחילה נסע מחנה יהודה, אחריו באו בני קהת לכסות את כלי הקודש. ובני גרשון ומררי, לפרק את המשכן וכיסוייו. דגל ראובן נסע, ואחריו באו בני הקהתים ונסעו את הקודש. ולאחריהם נסעו מחנה אפרים, ולבסוף מחנה דן כמאסף לכל המחנות - וכסדר הזה נסעו.

בהגיעם למקום החנייה, היו בני מררי מרכיבים את הקרשים תחילה. אח"כ שמים בני גרשון, את הכיסויים למשכן. ואז בני קהת הכניסו את כלי הקודש למשכן, וחזר הענן לשכון עליו עד למסע הבא.

כבכל מחלוקת שבחז"ל בענייני המציאות מה היה בפועל, צריך לשאול האם באמת ישנה כאן מחלוקת במציאות. כיצד נסעו ישראל - כקורה או כתיבה. וכיצד ניתן ליישב את שני הפסוקים - 'כאשר יחנו כן יסעו', ו'מאסף לכל המחנות'.

בגבולות הארץ מצוינת ארץ מצרים, בגבול הדרומי ובגבול המערבי[3]. לאור זאת כשיצאו ישראל ממצרים בואכה ארץ ישראל, ומכיוון שלא הלכו דרך ארץ פלישתים - צפונה. נאלצו ישראל לנדוד למדבר העמים הנמצא מזרחית למצרים, וללכת לכל אורכו עד להר שעיר. שם נסבו ישראל ועברו צפונה, לארצות - סיחון, עוג, עמון ומואב.

ומעתה לא קשה, ואין כאן שום מחלוקת במציאות.

כאשר נסעו בני ישראל בכל המסעות עד שהגיעו להר שעיר - זה

היה לכיוון מזרח. ומכיוון שכך ראשון הנוסעים - דגל מחנה יהודה החונים בצד מזרח, נסעו למזרח. אחריהם באו בני קהת לכסות את הקודש, ובני מררי וגרשון לפרק את המשכן. ואז נסעו דגל מחנה ראובן ואחריהם כל שאר המחנות - כאשר חנו כך נסעו. כל דגל נשאר במקום בו הוא חנה - דגל יהודה במזרח, דגל ראובן בדרום, דגל אפרים במערב ודגל דן בצפון. וסדר המסעות היה כפי הכתוב - יהודה, קהת גרשון ומררי, ראובן אפרים ודן. אך בצורת התיבה בה חנו המחנות.

כאשר הצטוו ישראל בשנת הארבעים - "פנו לכם צפנה[4]", היו המסעות מכאן והילך צפונה. כיוון שדגל מחנה דן שהיה בצפון אך אחרון הנוסעים, נשארו הם במקומם עד שעברו כל המחנות. יהודה שהיה ראשון הנוסעים הגיע מצד מזרח חזרה לכיוון המשכן, ששכן בין המחנות - ועלה לצד צפון, דרך מחנה דן השוכן שם. לאחריו באו משפחות קהת גרשון ומררי, והלכו ג"כ צפונה. אחריהם עברו דגל ראובן מהדרום, ובאו לצפון. ולבסוף באו מחנה אפרים מהמערב, ועברו ג"כ על דגל דן. בכך זכו בני דן שכל השבטים עברו עליהם, מה שאִפשר להם להשיב את האבדות - לכל הדגלים, המחנות ומשפחות לוי. כשיתר על כן ידעו בני דן בדיוק מאיזה מחנה נפלה האבדה - כיוון שסדר המסעות היה כך שכל מחנה התחיל בנסיעתו, לאחר שסיים המחנה שקדם לו. וביחד עם התקיעה בשופר המציינת זאת, ראו שבט דן כל מציאה בנפרד - וכך יכלו להחזיר לכל מחנה את אבדותיו.

ואכן אין שום מחלוקת במציאות, כי אם תיאור שני מצבי מסעות שהיו - מזרחה וצפונה.

הרמב"ם רואה בסיפור מסעות בני ישראל וציונם, כדרך להראות את אמיתות התורה וסיפוריה. וכדי לחזק את העניין מביאה התורה את שמות המקומות בהם עברו, אך גם מציינת כיצד הלכו בני ישראל במדבר. ובכך לאמת מציאות בה הולכים מיליונים, ומצליחים לעבור מרחקים גדולים בלא להתפזר. שהדגלים של מחנות ישראל במדבר - אפשרו להם להמשיך את סדר החנייה גם בנסיעה[5].

דרכו של הרמב"ם בפירושיו לתורה ובפסיקת ההלכה, לשמר על רציונאליות מלאה. ולהראות איך גם דברים הנראים לעיתים כמכחישים את ההיגיון והמציאות, הם אינם כאלו. בדרך זו ביאר הרמב"ם בהלכות גיטין[6] את ההלכה של כפיית הגט - 'עד שיאמר רוצה אני', למרות ש'גט מעושה' פסול. כיוון שרצון האדם לקיים מצוות בוראו ויצרו מפריעו, וכאשר כופים את האדם - מחזירים אותו למציאות הראשונה.

וביחס לימים אלו של גאולה פוסק הרמב"ם[7] - "אל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים, ומחדש דברים בעולם או מחיה מתים וכיוצא בדברים אלו". ובהמשך אף פסק כשמואל בגמרא - "אין בין העולם הזה לימות המשיח, אלא שיעבוד מלכויות בלבד[8]".

וכשם שסיפורי התורה אימתו את מסעות ישראל במדבר, כך גאולה המושתת על מעשים ארציים - היא גאולתנו ופדות נפשנו.

ועל ידי זה נזכה לראות את אור הגאולה שזורח עלינו[9], ולהכיר במלכות ה' ההולכת וגדלה עם מלכות ישראל שחוזרת למקומה. בקיום 'שובה ה' רבבות אלפי ישראל'[10] - בשיבת ה' ושכינתו לציון התלויה ברבבות אלפי ישראל[11] שחוזרים למקומם, בירושלים עירנו וישראל ארצנו.

1 - בשעת סלוק מסעות תתקעו בהם לסימן נמצאת אתה אומר ע"פ שלשה היו נוסעים ע"פ הקב"ה וע"פ משה ועל פי חצוצרות - רש"י במדבר י, ב
2 - במדבר י, כה
3 - מצרים בקצה דרומי מערבי של ארץ ישראל - רש"י שם לד, ג
4 - דברים ב, ג
5 - ומזה סדר זכר המסעות... אמר ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם ע"פ ה', ומקום הצורך אליו גדול מאד. מפני שכל המופתים אינם אמתיים רק מי שראם, אך לעתיד ישוב זכרם ספור, ואפשר שיכזיבם השומע. וידוע שאי אפשר להיות וגם לא יצוייר, שיהיה מופת עומד קיים לדורות לבני אדם כלם. וממופתי התורה מן הגדולים שבהם, עמוד ישראל במדבר ארבעים שנה והמצא בו המן בכל יום, והמדבר ההוא כמו שזכר הכתוב, נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים. והם מקומות רחוקים מאד מן הישוב, בלתי טבעיים לאדם... ארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם. וכתוב בתורה לחם לא אכלתם ויין ושכר לא שתיתם, ואלו כלם מופתים גדולים גלוים נראים. וכאשר ידע השם יתעלה שאפשר לפקפק באלו המופתים בעתיד, כמו שמפקפקין בשאר הספורים. ויחשב שעמידתם היתה במדבר קרוב מן הישוב שאפשר לאדם לעמוד בו, כאלו המדברות ששוכנים בהם הערביים היום. או שהם מקומות שאפשר לחרוש בהם ולזרוע ולקצור, או להזן באחד הצמחים אשר היו שם. או שמטבע המן לרדת במקומות ההם תמיד, או שיש במקומות ההם בארות מים. ומפני זה הסיר המחשבות ההם כלם, וחזק ענייני אלו המופתים כלם בבאור המסעות ההם. שיראו אותם הבאים וידעו גודל המופת, בעמוד מין האדם במקומות ההם ארבעים שנה - מורה הנבוכים חלק ג, פרק נ
6 - הלכות גירושין ב, כ
7 - הלכות מלכים ומלחמותיהם פרק יא, ג
8 - שבת סג.
9 - שנו רבותינו בשעה שמלך המשיח בא, עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם, ואם אין אתם מאמינים ראו באורי שזרח עליכם, שנאמר 'קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח'. ועליכם בלבד זרח ולא על עובדי אלילים, שנאמר 'כי הנה החשך יכסה ארץ', באותה שעה מבהיק הקב"ה אורו של מלך המשיח ושל ישראל והולכים כלם לאורן של מלך המשיח ושל ישראל - ילקוט שמעוני ישעיהו ס, רמז תצט
10 - במדבר י, לו
11 - **ובנחה יאמר** מגיד הכתוב כשהיו ישראל נוסעים, אלפים. וחונים, רבבות. אמר משה אינני מניח את השכינה, עד שתעש לישראל רבבות ואלפים שמתשובה שאמר אתה יודע מה אמר להם, "ה' אלהי אבותיכם יוסיף עליהם ככה אלף פעמים". אמרו לו, משה רבינו הרי אנו מובטחים לברכות הרבה ואתה נותן קצבה לברכותינו. אמר להם אני בשר ודם יש קצבה לברכותי. זו משלי, אבל הוא 'יברך אתכם כאשר דבר לכם'. כחול ימים וכצמחי אדמה, וכדגי הים, וכוכבי השמים. אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם לרוב. **ובנחה יאמר** מגיד הכתוב שאין שכינה שורה למעלה, אלא באלפים ורבבות שנא' (תהלים סח) "רכב אלהים רבותים אלפי שנאן". וכשם שאין שכינה שורה למעלה, אלא באלפים וברבבות כך אין שכינה שורה למטה, אלא באלפים ורבבות - ספרי במדבר י, לו

שו"ת קיץ

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלה: ערבבתי את הקפה החלבי בכפית חלבית, ובעוד הכפית רטובה מהקפה, הכנסתי אותה לתוך צנצנת הסוכר כדי להוסיף סוכר לקפה. לאחר מכן הוצאתי סוכר בכפית נקייה מאותה צנצנת להוסיף לתוך תבשיל בשרי.

וכעת מנקר בי החשש שהיו שאריות של חלב בתוך הסוכר, והכנסתי שאריות אלו לתוך התבשיל הבשרי, מה דין התבשיל?

תשובה: התבשיל מותר באכילה.

ביאור: אכן יש יסוד סביר לחשוש שבעקבות מעשיך נכנסו אי אלו שאריות חלב לתוך התבשיל הבשרי, אך מאחר ומדובר בכמות כל כך קטנה, שהרי הכפית הייתה רטובה מהקפה, ולא כל הקפה הוא חלבי אלא רק חלק קטן ממנו הוא חלבי (מבחינת אחוזים) ומעט מעט נכנס לתוך הסוכר, ומתוך הסוכר מעט מעט ייתכן ונכנס לתוך התבשיל, הרי שבוודאי שכמות כזו קטנה בטלה ב-שישים, וממילא התבשיל הבשרי מותר באכילה.

ועל אף שיש כלל בידינו שמילתא דעביד לטעמא - לא בטיל (תבלין של איסור שנותנים אותו בתבשיל לתת טעם אינו בטל ברוב, אפי' ברוב של פי שישים) מכל מקום במקרה שלנו התבלין עצמו שהוא הסוכר, הוא אינו תבלין של איסור, שהרי הסוכר הוא פרווה, ורק מעט החלב הנדבק בו הוא מבחינתו האיסור (כלפי הבשר) והחלב עצמו לא ניתן לטעם - ולכן הוא בטל בשישים והתבשיל מותר באכילה.

אך אכן יש להקפיד לכתחילה שאם יש צנצנת של סוכר (וכדומה) שמשתמשים מתכולתה גם למאכלי חלב וגם למאכלי בשר, להכניס לתוכה רק כפיות נקיות ויבשות כדי שלא להיכנס לחשש כלל.

שאלה: הלכתי עם בני הקטן לטבול כמה כלים חדשים שקנינו.

מאחר ורציתי לשתף את בני הקטן (כבן 9) במצווה זו ולחנכו, נתתי לו לטבול את הכלים.

אחד הנוכחים במקום העיר לי שאי אפשר לתת לקטן לטבול כלים, ואף הפנה את תשומת לבי לשלט שהיה תלוי מעל המקווה ובו כמה הנחיות הלכתיות, ואכן היה כתוב שם בין השאר שאי אפשר לטבול כלים על ידי קטן.

האם אכן כך הדבר?

תשובה: לא כך הדבר, ויש בזה טעות נפוצה בציבור.

אמנם בהלכה כתוב שאי אפשר לשלוח קטן לבדו לטבול את הכלים, מאחר ולקטן אין נאמנות (מבחינה הלכתית) ולכן כאשר הוא יחזור הביתה ויספר כי הכלים טבולים, לא נוכל להאמין לו על כך ולסמוך שהכלים אכן טבולים.

ואף אם נראה הוכחות שהכלי טבול, וכגון שהכלי עדיין רטוב, וכן שהכלי כבר לא נמצא באריזה שלו, עדיין לא נוכל לסמוך עליו, שמי אומר לנו שהקטן טבל את הכלים כמו שצריך, והוריד את כל החציצות (מדבקות) לפני הטבילה ולא אחריה, ושהוא טבל את כל הכלי בבת אחת ולא בשני פעמים וכן על זה הדרך.

אבל כאשר אנו לא זקוקים לנאמנות של הקטן, אלא אנו הולכים ביחד עמו לטבול את הכלים, ורוצים לתת לקטן לטבול את הכלי בנוכחותנו, אין בכך בעיה, שאין הבעיה בעצם הטבילה על ידי הקטן, אלא כל הבעיה שלקטן אין נאמנות ולא נוכל לסמוך על דיבורו.

ולכן טועים האנשים שכאשר רואים ילד קטן במקווה טובל כלים, הם לוקחים ממנו את הכלי וטובלים אותו בעצמם ומחזירים לילד הקטן, שלא הועילו בזה, שהרי עדיין ההורים לא יוכלו לסמוך על הקטן כאשר חוזר הביתה ומספר את מה שאירע (שהרי אין לו 'נאמנות') אלא צריכים הם להשגיח על הקטן שאכן הוא טובל את הכלי כמו שצריך, ואחר כך לכתוב לקטן פתק ובו אתה מעיד כי הכלי נטבל כמו שצריך, ולתת את הפתק לילד הקטן כדי שיביא להוריו.

שאלה: שכחנו לכבות את האור של חדר הילדים לפני שבת, האם מותר לקרוא ל'גוי של שבת' ולרמוז לו לכבות את האור?

תשובה: יש טעות רווחת בציבור שניתן לרמוז לגוי לעשות כל מלאכה בשבת ולא כך הדבר, פעמים שאכן הדבר מותר, אך פעמים שהדבר אסור, והרמיזה לגוי היא לא פתרון קסם, וכדי להבין זאת צריך להקדים הקדמה קצרה.

באיסור 'אמירה לגוי' בשבת יש שני איסורים שונים, יש איסור על עצם האמירה והדיבור, ולכן אסור לצוות לגוי לעשות מלאכה בשבת.

אך גם אם אנחנו לא ביקשנו מהגוי לעשות עבורנו את המלאכה, והוא מעצמו בא ועשה עבורנו את המלאכה, מיוזמתו האישית, עדיין יש איסור לא ליהנות ממלאכת גוי שנעשתה עבור ישראל בשבת.

ולכן לדוגמא, אם הגוי רואה ששכחנו להדליק את האור בסלון בשבת, ולכן אין אנו יכולים לקרוא וללמוד בסלון, ומיוזמתו ורצונו הטוב הוא לחץ על מתג החשמל והדליק את האור, אסור ליהנות ולקרוא או ללמוד בסלון.

טעם האיסור הוא שאם יהיה מותר לנו ליהנות ממלאכת הגוי, נגיע בסופו של דבר למצב שנצווה ישירות לגוי לעשות לנו מלאכה ונעבור על איסור של 'אמירה לגוי'.

אמנם אם הגוי עושה את המלאכה לצורך עצמו (וכגון שהדליק האור כדי שהוא יוכל לקרוא שם) אז מותר לנו ליהנות ממלאכת הגוי.

ולכן גם לרמוז לגוי להדליק את האור אסור, שהרמיזה אמנם מאפשרת לנו להתחמק מאיסור ה'אמירה', אבל עדיין לא נוכל ליהנות מהאור, שהרי גם אם היה עושה זאת מעצמו לא היינו יכולים ליהנות בגלל איסור ה'הנאה'.

אך יש הנאות שאינן מוגדרות כהנאות לעניין זה, ולמשל אם שכחנו לכבות אור בחדר הילדים, או אז יהיה מותר לרמוז לגוי לכבות את האור (בסיפור דברים ולא בדרך של ציווי ולמשל נאמר לו 'כל הזמן שהאור דולק הילדים לא יכולים לישון' וכן על זה הדרך) מאחר והגוי לא יוצר כאן יצירה שאני נהנה ממנה, אלא הגוי רק מסלק את האור המפריע, ואני למעשה נהנה מהחושך, ואת החושך הגוי לא יצר

אלא רק סילק את האור המפריע.

ולכן מותר לרמוז לגוי לכבות את האור, אבל אסור לרמוז לגוי להדליק את האור (אלא אם כן יש כבר אור בחדר ואנו צריכים את האור הנוסף רק בתור 'תוספת אורה', ואז אין זה נחשב הנאה חשובה).

ובסיכום: הרמיזה לגוי תהיה מותרת כאשר הפעולה אותה הגוי יבצע לא תיצור 'יצירה חיובית', ואז התגברנו גם על איסור 'אמירה' וגם על איסור 'הנאה'.

סיפור לשבת

סיפורו של ילד קטן

כפי ששופר לרחל יפה.

השעה הייתה 5:30 אחר הצהריים של יום שני ובכיתה שלי שרר סוף-סוף שקט של שדה-קרב נטוש. על גופי החימום היו עדיין כפפות וגרביים בודדים – החורף השנה היה קר במיוחד. החדר היה מלוכלך בדפי עבודה שהומרו לאווירוני-נייר. הילדים לא הציגו לפניי אפילו 'כאילו' הם מתכוונים לקחת את דפי הבחינות הביתה. "הורינו לא יכולים לקרוא זאת בלאו הכי", אמרו לי בכנות, "ובלאו הכי לא איכפת להם כל כך בית הספר העברי"... וכך זה באמת, הרהרתי בעוגמה, מלחמה בת שעתיים מדי יום ביני – הראביי – לבין חמישה עשר ילדים חסרי סבלנות בני שתים עשרה שלא ראו כל תועלת בחומר שניסיתי ללמדם. הם לא היו ילדים רעים. רק מעטים מהם היו חצופים או מרדנים, אך רובם ככולם היו אדישים. ללא התלהבות שירכו את דרכם לחדר הכיתה, כשהם משוחחים ביניהם אודות מתנות יקרות שקיבלו לחנוכה או ליום הולדת, אודות טיולי סקי, חופשות בפלורידה ועוד. הם ישבו לפניי ובתמימותם ובערותם דיברו אודות אכילת דבר-אחר, או משחק כדור-בסיס שהתקיים בשבת בבוקר (במרכז היהודי, כמובן) וסרטים בשבת אחר הצהריים. כשהפרעתי את שיחתם כדי להתחיל ב"מודה אני", תהיתי אם לא הרבה מדיי ארע כבר לילדים אלו מאז פקחו את עיניהם בבוקר לעולמו של הקב"ה ואם לא מאוחר כבר כדי להכיר במלך חי וקיים... כפי שמורים נוהגים, שוחחתי אודות התסכול שלי עם מיסטר גרובר, מורה בעל ותק של חמש עשרה שנה בבית הספר. "הרשה לי לייעץ לך" – אמר לי – "אל תדפוק את ראשך בקיר. פה זה לא ניו-יורק. אתה נמצא בעיר לואל שמשמעה לא א-ל, חבל לך על הזמן, האמן לי, ניסיתי במשך שנים... אמן אותם להצגה טובה לבר-מצווה, כי זה כל מה שאיכפת להם"... כשחזרתי על תוכן שיחה זו באוזניה של רעייתי מרים, היא כעסה: "ייתכן שמר גרובר מריר ומיואש, אבל זה לא כך עבורנו. אנחנו שגדלנו ב-770 על יד הרבי, תחת השפעת האור הבהיר והחזק של אהבתו לכל יהודי, איך אנו יכולים להתייאש מיהודי, בפרט מילד יהודי?" ידעתי שהיא צודקת. הניצוץ מצוי שם וממתין. לו רק הייתי יודע כיצד להצית אותו, לפתוח את הלבבות והמוחות. לא ציפיתי לשינויים גדולים יותר, אך ביקשתי שה' יפקח את עיניי...

באותו רגע, כמו לפי סימן מוסכם, נפתחה הדלת. ישראל לוין עמד בפתח, אף ולחיים אדומים מקור, פתיתי שלג דבוקים לקווצת שערו. "אימא שלי עוד לא הגיעה לקחת אותי ואני קפוא. מותר לי להמתין בפנים?" - "בוודאי. היכנס ותפשיר מעט".

אהבתי את ישראל, ילד רזה ומהיר תנועה, בעל עיניים אפורות גדולות וחיוך קונדסי. אביו היה מגיע לבית הכנסת מדי פעם ונהיינו מכרים. היה זה רופא ששערו מאפיר ומצב הלב שלו רעוע. הוא דיבר אודות ילדותו בבית שומר מצוות והביע תקווה שישראל בנו ידע קצת יותר 'אידישקייט' מאשר אחיו המבוגרים ממנו, שכדבריו "גדלים כמו גויים". כשהגיע לקחת את ישראל מהלימודים, נכנס בדרך כלל לזמן קצר לפטפט. ייתכן שבגלל הקשר שהדבר יצר בינינו, ישראל לא הפריע בשיעורים ולפעמים אפילו צעק לעבר חבריו, "תשתקו חבר'ה, הראביי ממתין"...

כעת התבונן ישראל מסביב לחדר ואמר באמפטיה, "וואו, החדר הזה מבולגן!". הוא זרק את מעיל הסקי שלו לפינה. "רוצה שאעזור לך לנקות?"

"בוודאי ישראל" – קנטרתי – "אתה יכול להתחיל במעיל הסקי שלך. וכדאי שתבדוק את הרדיאטור. אני חושב שמחצית מהכפפות שעליו שייכות לך".

"כבוד הרב, אני יכולה לשוחח אתך רגע ביחידות?" – שאלה המזכירה בטון שקט במיוחד שגרם לי לעזוב מיד את הכיתה

המשך בעמוד הבא...

ולהשתרך אחריה לחדר המזכירות כשליבי פועם בחוזקה. משהו קרה למרים? – תהיתי. לתינוק? – היה לו חום גבוה בלילה. אמנם קרתה טרגדיה, נודע לי, אך לא אצלי בבית. אימו של ישראל לא תגיע לאסוף אותו. המכונית שלה החליקה בשלג ונחבטה בעץ. היא נפטרה עוד לפני שהאמבולנס הגיע. היה עליי לקחת את ישראל הביתה ולספר לו רק שאימו לא יכולה להגיע. אביו יספר לו את החדשות אחר-כך, כאשר יגיע מבית הרפואה הביתה. כל הדרך הביתה, בעודנו נוסעים דרך הרחובות המרהיבים מכוסי השלג של ניו-אינגלנד, ישראל המשיך לפטפט וללהג. הוא טען שההפסקות צריכות להיות ארוכות יותר והתפילה קצרה יותר, ושאחת לשבוע זה מספיק עבור בית ספר ליהדות – היברו סקול. אולי ישראל חשב שהסכמתי עם כל מה שהוא אמר משום שיכולתי רק לנוד בראשי בשתיקה, כשאני מאובן מעצם הידיעה של מה שצפוי לישראל כשיגיע הביתה.

הגענו אל הבית הלבן עם התריסים הירוקים. ללא מחשבה קפץ ישראל מהמכונית וקרא, "תודה הרב, נתראה ביום רביעי, אלא אם כן תהיה סופת שלג" והוא התכופף, הכין כדור שלג וזרק אותו בעליצות על השימשה האחורית של מכוניתי. התנועה חסרת הדאגות הזו נותרה עמי במשך הימים הבאים. זו הייתה התנועה האחרונה, ידעתי, שאראה אצל ישראל לפני שהילדות שלו נפגעה.

לאחר יומיים פסעתי במעלה השביל שנוקה משלג כדי לנחם את בני המשפחה. נאמר לי שהבית מלא אנשים, מלבד האורחים שהגיעו מערים אחרות. ובכל זאת נחרדתי לקבלת הפנים שכללה קטעי שיחה רמים, מוזיקה מתנגנת וצחוק שהחליפו את המקובל בבתי אבל: קולות נמוכים ודיבור מתון. בחדר האורחים הגישו נשים שתייה וכיבוד. לבסוף קלטתי במבטי את אביו של ישראל יושב על כיסא נמוך, פניו אפורות, לא מגולח. הוא נראה עשרים שנה מבוגר יותר ממה שזכרתי אותו, אך הוא דיבר אליי בכבוד.

"איזה 'שבעה' כבוד הרב, זה יותר נראה כמסיבת קוקטייל. אני חוזר ומבקש מהם ללכת הביתה, אבל אני מניח שהם אוהבים את המשקאות" – הוא הסיר את משקפיו ושפשף עיניים באיטיות – "שמע, הילדים נמצאים בחדר המשפחה למעלה, צופים בטלוויזיה. ישראל ישמח לראות אותך".

ישראל לא שמח לראות אותי. הוא נראה מבוייש. "היי ראביי, מה אתה עושה כאן? אתה לא צריך להיות עכשיו בבית הספר? או, עדיין לא שלוש?" בעצבנות מה הציע לי כוס סודה. הוא סרק במבטו את השולחן המלא בכיבוד. "אני מניח שאין כאן אוכל שאתה יכול להתכבד בו". פניו הוארו לפתע: "אני יודע, יש לנו צ'יפס כשר בבית, מהסוג שמגישים כשיש מסיבה בבית הספר". הוא דילג מעל אחיו, נעמד בפתח הדלת וקרא אל החלל, "אימא, יש לנו בבית..."

כל השיחות פסקו ושתיקה קפואה עמדה בחלל. המילים עמדו באוויר לרגע ואז חזרו השיחות כניסיון חיפוי לרחמים. אחיו של ישראל נעמד ועזב את החדר. לא יכולתי להביא את עצמי להסתכל על ישראל. לאבד אימא זה כבר גרוע מאוד, אך לא לזכור שהיא איננה, שהיא כבר לא פה ואף פעם לא תהיה פה לענות לך כשאתה קורא לה... כשלבסוף הבטתי לעברו הוא ישב בכיסאו מתבונן במבט עיוור במרקע הטלוויזיה. המבט התועה בעיניו היה נורא יותר מדמעות. פלא מועט הוא שהיה מבולבל. התבוננתי במדפים של חדר המשפחה. היה שם כל מכשיר, מתקן או משחק יקר. האם אי-פעם מנעו מישראל משהו שביקש? האם הוא הקריב אי-פעם משהו, אפילו חתיכת מסטיק, משום שזה לא היה כשר? או נמנע מללכת למשחק כדורגל משום שהתקיים בשבת? כיצד הוא מסוגל להבין, ילד זה שתמיד היה לו כל מה שמדינה עשירה זו מסוגלת להציע, שהוא לא יכול לקבל את האדם שהוא צריך יותר מכל?

נהיה מאוחר. בעוד חמש עשרה דקות אני צריך להיות בכיתה. קמתי, נגעתי בעדינות בכתפיו הרזות של ישראל. "אני צריך ללכת, ישראל". הוא נעמד בנימוס כדי ללוות אותי אל הדלת. במסדרון מלמלתי את המילים המסורתיות "המקום ינחם אתכם..." – הילד הביט לעברי בעיניים אפורות לא מבינות, והבנתי שלמילים אין כל משמעות עבורו. שמו של ה' שייך להיברו סקול, לבית הספר ליהדות. אך לגביו לא הייתה למילה זו שייכות לחייו בבית. ובקשר לפנייה אל אביו שבשמים לשם נחמה בשעה נצרכת זו, מהיכן היה ישראל יכול ללמוד את זה? הוא מעולם לא ראה את אימו מנגבת את דמעתה בעת הדלקת נרות שבת. הוא מעולם לא ראה את אביו בוכה בשקט אל תוך הטלית ביום כיפור. ואני, המורה שלו, ה"רבי" היחיד שהיה לו, שאמר לו שהוא חייב להתפלל במשך חמש עשרה דקות בכל יום, האם אני פעלתי יותר מזה? לא. הכרה זו מילאה אותי במרירות. התגאיתי שאני חסיד, אבל לימדתי רק בעזרת הראש, כשאת הלב אני חושש לפתוח אל הילדים. מילים שלא הגיעו היישר מליבי, אין פלא שלא חלחלו אל ליבות התלמידים. ישראל עמד בסבלנות, ממתין שאלך. במקום ללכת התיישבתי על ספסל שניצב במסדרון "שב לרגע, ישראל". "ישראל" – התחלתי – "האם אתה אומר קדיש עבור אימך?"

הוא נראה מפוחד. "קדיש? או, הם אמרו לנו להגיד משהו כשעמדנו על יד... כשעמדנו..."

"על יד הקבר?" האצתי בו בעדינות. הילד הנהן, מבט מרוחק בעיניו, הוא ראה שוב את מה שרצה לשכוח. "ועכשיו" – המשכתי – "בבוקר. מי אומר את הקדיש כשאנשים מגיעים לכאן להתפלל?"

"איני יודע" – ענה ישראל ומילותיו מעורפלות – "אולי דודי מפלורידה". "ישראל" – הנחתי את זרועותיי מסביבו ומשכתי אותו בעדינות קרוב אליי. גופו הקטן היה נוקשה, מתוח, אגרופו סגור, אבל הוא לא משך את עצמו ממני – "ישראל, עליך להגיד קדיש בשביל אמך. אתה והאחים שלך".

"למה?" חיפשתי את המילים המתאימות כשניסיתי להסביר לו את משמעות הקדיש, לילד שאומר את הקדיש, לנשמת הנפטר, לעם ישראל. עיניו האפורות של הילד לא סרו ממני. ולפתע צץ במוחי רעיון. "ישראל, אספר לך סיפור. זהו סיפור על ילד אחר שגם שמו היה ישראל".

סיפרתי לו על ילד קטן שישן על הרצפה בזמן אחר, בארץ

המשך בעמוד הבא...

אחרת. אימו, אלמנה ענייה שעבדה בבתי עשירים, הניעה את גופו קלות על מנת להעירו. יחד הם עוברים את הרחובות הריקים והמנומנמים אל בית הכנסת. לילד יש בגדים בלויים, נעליים קרועות. אין לו מאום, אך הוא עשיר באמונה ובאומץ. הזיכרון של אביו מלווה אותו תמיד, והוא יודע שה', אבי היתומים, שומר עליו. הילד מתחיל לחזור על הקדיש בקולו הילדותי. אימו, שבורה מעוני ומצער בוכה מדמעות של שמחה בעזרת הנשים ואלפי מלאכים, שביניהם נשמתו של אביו, מגיעים לשמוע את הקדיש שאומר הילד. מאוחר יותר יתום זה מתייתם גם מאימו, והוא פוסע לבדו ללא מורא ביערות. הוא לא מפחד מאיש, רק מה'. ושם בלי הפרעות הוא שופך את ליבו אל מלך העולם. "והילד הזה" – אני מסיים את הסיפור – "גדל להיות צדיק גדול, הבעל שם טוב, שאת שמו אתה נושא". בדממה האזין ישראל לסיפור כשהוא מועך ומיישר את כוס הנייר שבידיו. לבסוף, עדיין בלי להסתכל אליי ובקול כה שקט שהיה עליי להתכופף אליו, שאל, "אם אני אומר את זה, את הקדיש, היא יכולה לשמוע?"

לאחר מספר דקות ישבנו אני וישראל כפופים מעבר לסידור שמצאנו בארון הספרים. ישראל חזר על המילים עד שהיה מרוצה שהוא מסוגל לקרוא אותן ללא שגיאה. סיכמנו שהוא יגיד את זה עם דודו במשך כל השבוע ולאחר מכן יבוא אל בית הכנסת בכל יום. "זכור ישראל, אם אין מי שייקח אותך, צור עמי קשר. אני אבוא לקחת אותך". השארתי אותו מסתכל עליי דרך דלתות הזכוכית. איחרתי ביותר מחצי שעה לשיעור בהיברו סקול. לא ראיתי שוב את ישראל בימי השבעה, אך הצער שלו גרם לו להיות "גיבור הכיתה" והילדים עידכנו אותי במה שקורה: הם ראו אותו במשחק הכדורסל במתנ"ס, הוא הגיע למסיבת יום ההולדת של דייויד, אביו היה מאושפז במשך יומיים אך הוא כבר בבית, ביום ראשון הבא הוא מתכונן ללכת לסקי ולא יחזור לבית הספר עד יום שלישי הבא. "איזה חופשה" – נאנח בקינאה אחד הילדים – "טוב, כל אחד היה רוצה חופשה כזו, אם אימו נפטרה"...

"שה' ישמור" – הפסקתי אותו באנחה. היה לי ברור שקרובי משפחה וחברים מעסיקים את הילד ככל האפשר, כדי שלא יחשוב על צרות. אמירת קדיש בשש ושלושים בבוקר לא התאימה לסדר העניינים. הייתה לי מעט מאוד תקווה שאראה את הילד ביום שלישי בבית הכנסת שלנו בקצה העיר.

אך הנה, ביום שלישי מעונן ואפור, נראה לגמרי כלא שייך למקום בין היהודים הזקנים שהתאספו לתפילה במניין, עמד ישראל. ידיים בכיסים, הוא התבונן בשתיקה בשמות שעל גבי לוחות הנחושת שהוצמדו אל הקיר. פניו הוארו כשראה אותי. "או, הנה אתה ראביי, לא חשבתי שתגיע". "ואני לא חשבתי שאתה תגיע" – הודיתי. שנינו צחקנו. "אבא שלי הביא אותי. היה עדיין חשוך לגמרי כשהתעוררתי ועדיין לא אכלתי ארוחת בוקר". "זה היה שיגעון להעיר אותו מוקדם כל כך" – אביו של ישראל יישר את הכיפה על ראשו – "אך מה יכולתי לעשות. הילד רצה לבוא, לא אחיו, רק הקטן הזה". ישראל החל להתפתל בחוסר נוחות מבושה בשל תשומת הלב שהוענקה לו, אך ברגע שהתפילה החלה הוא החל להתנודד וניסה להשיג את מהירות התפילה של המבוגרים. גם לי היה קשה להדביק את קצה המניין ולא הרגשתי שהגיע הזמן לומר קדיש, עד שהרגשתי את הלחץ של אצבעות הילד על זרועי. הסטנדר היה גבוה מדי, וישראל אחז את הסידור בידיו. דממה עמדה בקבוצה הקטנה. קולו הגבוה של ישראל רעד קמעה, אך הוא החל - "יתגדל ויתקדש שמיא רבא". בסיום נחנקו מילותיו על ידי דמעותיו, אך אז הוא כבר לא היה היחיד שבכה.

"לגמרי לא רע עבור ילד בן אחת עשרה" – הרופא קינח בקול את אפו – "איני יודע אם אי-פעם אמרתי לך, אבל הסבא-רבא שלו היה רב מפורסם ברוסיה. תלמיד חכם". יצאנו יחד אל אור היום. זה יהיה יום חורפי די נעים למרות הכול. "ראביי" – ישראל דיבר אליי. פניו הקטנות חיוורות ופונות לעבר קרני השמש. קצות תלתליו מגיעים עד עיניו, אך עיניו האפורות מביטות היישר לעיניי, לא עוד אבודות ונבוכות – "אני אבוא בכל יום. אני אבוא במשך כל השנה". אביו של ישראל לא הרגיש טוב. הוא נכנס ויצא מבית הרפואה במשך כל ימות החורף. "זה לא טוב, ראביי" – הוא הניח ידו על ליבו בכעס – "זה לא טוב שם. מה יהיה עם הקטן שלי, עם ישראל?" בסוף הייתי אני עובר בכל יום על יד ביתו של ישראל בשברולט שלי, לוקח אותו מדי בוקר לבית הכנסת, נוהג ברחובות השקטים בעוד איילת השחר מאירה באיטיות את העולם. דיברנו. בתחילה שוחחנו סתם, אודות בית הספר, ספורט, מכוניות ובר-מצווה. ואז הגיעו השאלות, קודם בביישנות ולאחר מכן גועשות: "האם בן יכול להדליק נרות שבת? האם יש ברכה לאכילת צדפות? אפשר לעשות קידוש על בייגל? אם ה' אוהב את היהודים, למה הם סבלו כל כך? האם אפשר לרוץ לבית הכנסת כשזה מדי רחוק ללכת? אם אסור לגעת בכסף בשבת, האם מותר להגיד לחנווני להוציא את הכסף מהכיס שלי? מותר להגיד 'שמע' פעם נוספת אם מתעוררים בלילה עם חלום רע? ומה אם יש אדם טוב, באמת אדם טוב, אבל הוא לא מאמין בתורה?" היו שאלות ששברו את ליבי. אחרות היו מצחיקות, אבל לא יכולתי לצחוק. איך אפשר לצחוק על צעדיו הראשונים של יהודי לקראת חיי יהדות? אודות אימו הוא דיבר אתי רק פעם אחת. "האם משיח באמת עומד לבוא?" "הוא באמת מגיע, וממש מהר". "האם זה נכון מה שאמרת שכל ה... שכל המתים יקומו לתחייה?" "האם אני אשקר לך, ישראל?" "לא, אני לא חושב ששיקרת לי. זה רק שהיא כה חסרה לי, אני מתגעגע כל כך." החורף פינה את מקומו לאביב ולקיץ זהוב. לאנשים בלואל היה קשה להאמין שישראל עדיין אומר קדיש. הילדים בבית הספר הזכירו זה לזה, "אל תיתנו לישראל סידור, הוא התפלל כבר עם הגברים". "עדיין?" – "עדיין". אנשים רבים יכולים ללמוד ממנו – נדו זה לזה אנשי המניין. הם הרעיפו על ישראל דג מלוח ומציות. בקושי מנעתי מהם למזוג לו כוסית של קוניאק. אני לא מבין את זה – מניד אביו את ראשו בתהייה – הוא מעולם לא התמיד במשהו לזמן ממושך כל כך. אפילו לא בארגון 'הצופים'. ואתה יודע משהו? – פניו החרושים

המשך בעמוד הבא...

והמרירים התרככו כמו תמיד כשדיבר אודות ילדו הצעיר "הוא מדליק נרות בכל יום שישי והוא עושה את זה בעצמו – הוא לוקח את החלה קטנה שאתה נותן לו, מכסה אותה ועושה קידוש" – קולו נחנק לפתע. באחד הימים העוזרת מגישה לו את ארוחתו, בשר של ... הוא מניד בראשו ואומר: "אני לא אוכל את זה, זה לא כשר". ואז אני אומר לו, "ישראל, זה לא הגיוני. כל מה שיש לנו פה בבית הוא טרף, אצות הים, הבשר, הכלים". ואתה יודע מה הוא עונה לי? הוא אומר: "צריך להתחיל איפהשהו".

מר גרובר התחיל ללמד אותו שיעורים לקראת בר-מצווה "אחיו למדו אצלי חמש שנים. אפס. לגמרי שום דבר. הילד הזה רוצה ללמוד. סוף-סוף יש לי תלמיד ולא מכשיר הקלטה. זהו נס".

אך אני לא הייתי מופתע ואני חושב שאני יודע מתי הנס הזה התרחש. היה זה ביום שילד מפוחד ואבל האזין בקשב לסיפור אודות הבעל שם טוב, הצדיק שיודע לגלות את הניצוץ הטמון עמוק בנשמתו של כל יהודי.

[אתר בית חב"ד]

שביבים / שאול שיף

רק עשיתי את העבודה שלי

בוונצואלה אין, כמעט, "בחורי ישיבה", ונדיר לראות שם יהודי במראה חרדי. בחור ישיבה אחד ששהה שם, הקפיד ללכת עם כובע וחליפה בעודו מתהלך ברחוב. הוא לא שינה את לבושו, וקידש בכך שם שמים. יום אחד, כשהלך ברחוב, פגש אותו סטודנט יהודי, ושאל אותו לפשר לבושו יוצא הדופן. הסביר לו הבחור: אני לומד תורה בישיבה, וזהו הלבוש של יהודים בני תורה. הסטודנט לא הכיר את המושג 'ישיבה', ואפילו לא ידע מהי התורה... במשך שעה ארוכה דיברו השנים. בחור הישיבה הסביר, כי לבושו זה הוא לבוש מכובד, כפי שמתאים לבן של מלך, והרי כל יהודי הוא בן של מלך מלכי המלכים. "נשיא ארצות הברית", שיבר את אזנו של הסטודנט, "לא ילבש בגדים פשוטים ועלובים, נכון? אתה רואה אותו מופיע תמיד בלבוש מכובד. גם אני, כבן ישיבה, הולך עם בגדים מכובדים - עם חלצה לבנה, חליפה וכובע". "איפה נמצאת הישיבה?" שאל הסטודנט. "בלייקווד" השיב הבחור. השנים נפרדו. לא עבר זמן רב והסטודנט החליט לנסוע ללייקווד כדי לבדוק מקרוב את הישיבה המסקרנת הזו... אזרח וונצואלה, המצויה באמריקה הדרומית, זקוק לוויזה כדי להיכנס לארצות הברית. לאותו סטודנט היתה ויזה, והוא הגיע למעבר הגבול, אך הוא לא שם לב כי תוקף הוויזה שלו פג... השוטרים בצד האמריקני של הגבול התייחסו אליו בחומרה, והסיקו כי הוא רצה להיכנס לארצות הברית במרמה. מיד הגיעה ניידת ובה שוטר כושי. השוטר הורה לו להיכנס לניידת, והתחיל לנסוע. הוא עמד להיות מגורש בחזרה לאמריקה הדרומית. בדרך פנה אליו השוטר, ושאל: "למה באת לארצות הברית?" -"באתי ללמד בישיבה" השיב הצעיר. "באת לישיבה??" משהו בלתי מובן השתנה פתאום בנימת דיבורו של השוטר. הוא עצר את הניידת, עשה פרסה והחל לנסוע לכוון ההפוך. "היי, לאן אתה לוקח אותי?" נבהל הסטודנט. אך פניו של השוטר הכושי דווקא שידרו אהדה. למרבה ההפתעה, השיב לו השוטר: "אני לוקח אותך לעורך דין מסוים. תשלם לו אלף דולר, והוא יוכל לארגן לך ויזה במקום". ואכן, הסטודנט עלה לעורך הדין, שילם לו, וקבל ויזה! בינתיים חיכה לו השוטר בניידת. "בוא, חביבי", אומר השוטר, "עכשיו אני מונית ספיישל בשבילך. אסיע אותך בניידת עד לתחנת הרכבת, שם תעלה על רכבת שתיקח אותך ללייקווד". הסטודנט היה מלא הכרת הטוב, אך גם מבולבל מאד. "אני מודה לך מאד על כל העזרה, אבל אפשר לשאול משהו? מה קרה שהחלטת, פתאום, שלא לגרש אותי, ולא די בזה - אלא שאתה עוזר לי בצורה מיוחדת כל כך?" והשוטר השיב: "תשמע ספור..." השוטר סיפר על 'תיק' שתפרו לאשתו, העלילו עליה עלילה, וחייבו אותה לשלם אלפיים דולר. מאחר שלא היה באפשרותם לשלם את הסכום הזה, הכניסו אותה לכלא... זמן מה אחר כך הלך אותו שוטר ברחוב, וראה יהודי חסיד סאטמר יוצא מחנות, כשבידיו תיק. לפתע הגיח בסערה בריון, ומול עיניו של השוטר התנפל על היהודי וחטף ממנו את התיק. היהודי התחיל לצעוק ולרדוף אחרי השודד, אך השודד היה מהיר ממנו בהרבה. לא היה לו סיכוי מולו. השוטר, לעומת זאת, היה בכושר טוב. הוא רדף אחרי השודד, תפס אותו, השכיב אותו על המדרכה והזמין ניידת. לאחר שהשיגו שליטה על השודד, החזיר השוטר את התיק ליהודי הנרגש. היהודי הודה לשוטר במילים חמות, וסיפר לו שבתיק היה סכום כסף גדול מאד... "אין צורך להודות לי", אמר השוטר. "רק עשיתי את העבודה שלי". "הצלת אותי!", אמר לו היהודי, "ואני רוצה להכיר לך טובה. לא רק בדיבורים". מכיוון שכך, סיפר לו השוטר: "אשתי בכלא בגלל אלפיים דולר שחסרים לי..." מיד הוציא היהודי אלפיים דולר מתיקו, ונתן לו. השוטר היה נרגש: "איך אחזיר לך טובה על שהצלת את אשתי?" -"אינך צריך להחזיר טובה", השיב לו היהודי - "שהרי כבר עשית לי טובה גדולה. עם זאת, אני מבקש ממך, שאם אי פעם תראה יהודי בצרה, תעזור לו". "ואיך אדע למי צריך לעזור?" תמה השוטר -"אם תראה יהודי שרוצה ללכת לישיבה, תעזור לו". השיב היהודי. השוטר סיים את סיפורו ואמר לסטודנט: "זה עשר שנים שאני מחפש יהודי שיגיד לי שהוא הולך לישיבה, ואתה הראשון שאמרת לי מילים אלו. עשר שנים שאני רוצה להחזיר טובה למי

שעזר לי, לכן אני כה שמח לעזור לך להגיע לישיבה"! הסטודנט לא האמין למשמע אזניו. הרצון שלו להגיע לישיבה ולעמוד על טיבה התחזק פי כמה וכמה. הוא נסע לליקווד 'לבדוק את העניין', ונשאר שם... כיום הוא אברך המתגורר בירושלים, ויש לו אישה וילדים ההולכים בדרך התורה!

(שש באמרתך / הרב חנניה צ'ולק שליט"א)

למחול ולשכוח

ר' משה ור' יצחק היו חברים טובים 'לשעבר'. 'לשעבר' אמרנו ולא בכדי, שכן באחד הימים ניצל ר' יצחק את החברות עם ר' משה, ולווה ממנו סכום עתק - 350,000 ש"ח זמן הפירעון חלף וגם כמה חודשים נוספים, והכסף איננו!

הפסד של 350,000 ₪ - היווה כעין גזירת מוות על כלכלת המשפחה. ר' משה נאלץ לעזוב את הכולל ולצאת לעבוד לפרנסתו, וגם רעייתו שהיתה עד אז עקרת בית - נאלצה לסייע בפרנסת המשפחה, בכדי להתמודד עם תשלום החוב הכבד. בנוסף לכל, הם נאלצו למכור את ביתם - באין להם יכולת להמשיך לעמוד בתשלומי המשכנתא, וביקשו לקנות דירה בעלת יחידת דיור להשכרה - שהכנסותיה יסייעו לעמוד בתשלום המשכנתא.

הבית נמכר בסכום של 1,450,000 ₪, מתוך מחשבה שבתוספת לא גדולה יוכל ר' משה לרכוש דירה אחרת בעלת יחידת דיור. אלא שלא היא - דירות כאלה התבררו כיקרות הרבה יותר, הזולה שבהן - הוצעה לו ב-1,950,000 ש"ח! - סכום שלא יוכל לעמוד בו. הוא ניסה ללחוץ לקבל הנחה, אך הם הודיעו ש'אפילו לא שקל!' - כלשונם.

הזמן חולף, זמן פינוי הדירה שלהם מתקרב, ודירה אחרת אין. בצר להם, ישבו ר' משה ורעייתו וערכו חשבון נפש, תוך שהם משחזרים כיצד החלה כל עוגמת הנפש בה הם מצויים - כתוצאה מהלוואה לחבר שפשוט ברח עם הכסף... אלא שכאן חלה התפתחות מפתיעה: בכדי לזכות לרחמי שמים במציאת דירה, הם קיבלו על עצמם - למרות הקושי והכאב העצומים - למחול לאותו יהודי שגזל מהם 350,000 ₪, פשוט למחול ולשכוח! זה כלל לא היה קל. הן מי כמותם יודעים איזה מחיר שילמו על התנהגותו של הגנב הלז. כמה צער ועוגמת נפש היו מנת חלקם, כיצד הלה סחרר את התנהלותם הכלכלית ואיזה אסון כספי המיט עליהם. ובכל זאת - בכדי לזכות בסייעתא דשמיא מיוחדת ומיוחלת - הם מחלו לו בלב שלם!

חלף זמן קצר, והנה שיחת טלפון מפתיעה. אותם מוכרים שאמרו 'אפילו לא שקל', התקשרו לפתע ואמרו שהם רוצים למכור ומהר. הם מוכנים לרדת במחיר ל 1,600,000- ₪, הוזלה של 350,000 ₪, בדיוק הסכום עליו מחלו! לר' משה לא היה אפילו פנאי להתבונן בעומק הנס, הוא מיהר להסתער על העסקה.

רק לאחר מכן הבין והשכיל עד כמה זה לא יאומן כי יסופר: הוא מחל על 350,000 ש"ח וזכה בסכום זהה בדיוק בהנחה על הדירה אותה הוא רוכש. שקל מול שקל, מידה כנגד מידה!

סיפור מפעים זה שסיפר הרה"ג רבי פנחס זרביב שליט"א, מעורר כל לב: אחים יקרים, מלמחול - לא מפסידים, מלוותר - איש לא ניזוק. גם אם יש בנו צער וכאב, גם אם פגעו בנו באופן נוראי ממש, ואפילו אם אנו צודקים לגמרי - הבה נמחל ונסלח. מסליחה ומחילה אין מפסידים.

[מתוך פניני פרשת השבוע]

לדמותו של 'מחלק השתיה' המיתולוגי ב"כותל" / מענדי ויזל

ככה זה התחיל. יום אחד אני מקבל טלפון מהעורך של 'הפותח' הרב משה הרמן ובקשה בפיו: אתה הרי היית אחד מהעורכים של הספר 'לקראת שבת', אז מדוע שלא תתחיל לכתוב קצת מאמרים ב'הפותח'. מה עם זיכוי הרבים? ובעוד אני מתלבט מה לענות לו, נזכרתי באבא שלי, ואמרתי לו: את המאמר הראשון יש לך. אתה הרי מביא סיפורים על גדלותם של אנשים, אני אכתוב על אבא שלי. וכך יצאנו לדרך.

לפני 6 שנים, בשבוע זה, ערב יו"ט שבועות ישבנו שבעה על אבי מורי ז"ל.אבי נפטר בערב שב"ק אחר חצות כ"ו אייר תשע"ו. אחת השאלות שחזרו על עצמן במהלך הניחום אבלים הייתה: "מה יהיה עם הפטל בשבועות?!" שאלה זו לוותה בדרך כלל באנחה: "אוי, הערשי, הערשי. מי היה מאמין..."

יהודי מוכר בירושלים היה אבי, הלא הוא ר' הערשי ויזל ז"ל. ניהל הוא באמונה חנות רהיטים קטנה ברחוב מאה שערים, עליה העיד על עצמו שכשישאלו אותו בעולם האמת "נשאת ונתת באמונה" יענה כן!

אבל בעיקר היה מוכר כ"איש החסד". כל מהותו היתה חסד ועזרה לזולת, ממש ראו אצלו בחוש איך זה נותן לו חיות לתת, לעזור, לסייע, לחלק, בין אם זה בניהול גמ"ח כספים, שם לפעמים היה מלווה אפילו לאנשים שעדיין לא החזירו את ההלוואה הקודמת... ובין אם זה בנסיעות לבית חולים שהיה מיוזמתו מתקשר למשפחת החולה מיד בהיוודע דבר המחלה ומודיע שכל הנסיעות של בני המשפחה בשעות הבוקר או הלילה, בערב שבת ובמוצאי שבת הוא לוקח על עצמו. בכל מקום שהיתה אפשרות לעשות טובה ליהודי אחר הוא לא פספס את ההזדמנות, והסיפורים יכולים למלא ספר עב כרס ללא הגזמה. אף כשהזדמן פעם לחנות פיצה ושם לב לבחורים שאין להם מספיק כסף לקנות, מיד הזמין להם על חשבונו. בכל ערב ראש חודש היה הולך למאפייה לקנות מיני מאפים לחלק בבוקר אחרי תפילת מוסף לכבוד ראש חודש. בעניין זה זכורני, כד הוינה טליא באתי פעם למקווה בר"ח בשעה 8:00 והערבי שעבד שם צעק לי: "עכשיו אתה קם? אני כבר בשעה 7:00 אכלתי את הבורקסים של אבא שלך"... הכלל הוא שבכל מקום שהיה עניין של נתינה לאחר, הוא היה ראש וראשון וממש הצטיין בזה ביצירתיות מיוחדת, עד שאמרו עליו 'א גאון און חסד'. בכל שמחה משפחתית ובכל שבת התאחדות של הקהילה, בקידושא רבא בשבת בבוקר וכדו', כולם ידעו: מי שמחפש את הערשי שיכנס למטבח, שם הוא יראה אותו עם שרוולים מופשלים בין הסירים הגדולים "טיילט עסן פאר אידישע קינדער"... בלי דיבורים מיותרים, פשוט אומר ועושה. אבל בתוך כל מכלול החסד הזה, אחד הדברים הייחודיים שבלטו אצלו זה עניין חלוקת השתיה הקרה, שזה היה אצלו כמעט בגדר 'אובססיה'... בכל מקום שהגיע היה חשוב לו שיהיה שתיה קרה ל'עוילם'. בחנות הרהיטים במאה שערים הוא שם מכונה של 'מי עדן' עם שלט גדול מעליו: "המים לרשות הציבור, אין צורך לבקש רשות"...

לאחר פטירת אביו הוא ארגן לעי"נ את כל המשפחה יחד לתרום חדר קפה - 'קאווע שטיבל' בבית המדרש דושינסקיא בירושלים. וגולת הכותרת זה כמובן חלוקת השתייה בלוויות של גדולי ישראל ולפעמים גם סתם 'עמך' בית ישראל אם זה היה יום חם במיוחד...

בימינו אכשר דרא וכבר יש משאיות גדולות של הרב רובין ועוד, אבל הוא היה מהראשונים שקנה חביות גדולות ובכל פעם כשרק התפשטה השמועה על לוייה של גדול בישראל, מיד היה עוזב הכול ואץ רץ לקנות קרח ופטל ומתחיל בעבודת הקודש. זכור לי במיוחד כשהייתי בחור צעיר בלוייה של הגאון רבי מאיר ברנסדורפר חבר הבד"ץ העדה החרדית בירושלים, היה זה יום חם במיוחד וליוו אותו ברגל עד הר הזיתים במעלה ההר, וכבר בהספדים הארוכים בכיכר זופניק אבא שלי ציין בסיפוק שנגמרו כ-1500 ליטרים של שתייה קרה, ואז הוא נסע במהירות למלאות שוב את החביות כדי לקבל את פניהם של הבאים להר הזיתים. כל הדרך היינו בקשר טלפוני איפה אוחז המסע, וכשהתעורר החשש שבגלל הפקקים נאחר את הזמן הוא לא חשב פעמיים והתחיל לנסוע בכיוון הנגדי ובכביש עוקף דרך הערבים, העיקר לא לפספס את ההזדמנות. אפשר להאריך עוד הרבה כמה חביבות הייתה לו במצווה מיוחדת זו, ולדוגמא, הוא קנה חבית מיוחדת בצורת ריבוע שמתלבש בדיוק על גג האוטו כדי שיוכלו לקחת שתייה מכל הצדדים של האוטו... וכמובן, השיא זה העניין שלשמו נדרשנו בתחילת דברינו, חלוקת השתייה בחג השבועות לעולים לרגל לשריד בית מקדשנו הכותל המערבי, שגם שם לאורך השנים בלטה במיוחד החביבות המיוחדת שהייתה לו למצווה זו, החל מהבאת עגלה נגררת שחיבר לאוטו בערב שבועות ועל זה בנה במה שלמה שעליה העמיד את החבית הגדולה של הפטל, בעלת קיבולת של 1000 ליטר ולידה את החבית של המים בת ה-500 ליטר. כל שנה היה שם חידוש חדש לגמרי עם הרבה מעיישלאך חדשים סביב זה, איך שהעמידו שומרים ליד החביות במשך כל החג שלא יזיקו משום מעשה שהיה... ועוד הרבה. והנה לפני שאני מסיים אני נזכר, שאך כמה ימים לפני פטירתו על ערש דווי, בבית חולים הדסה עין כרם, הוא ביקש מהעסקן אהרל'ה ויינגרטן מארגון החסד 'דרכי מרים' שברצונו לתרום מכשיר של קרח שיהיה במחלקה האונקולוגית (כידוע בטיפולים כימותרפיים החולים ל"ע מתייבשים מאד ולעיסת קרח עוזרת להם קצת), ובאמת כבר היה שם מכשיר כזה, אבל הוא רצה שיהיה גם בקומה שהתאשפז שם, שלא יצטרכו לעלות לקומה העליונה... ורצונו בא לידי גמר בימי השבעה ושמו שלט לעילוי נשמתו. כמו כן נדבו ידידיו כמה מכשירים של מים קרים בבתי כנסיות לעילוי נשמתו.

אסיים בווארט קצר ששמעתי פעם מהר' אהרן זרח סופר הי"ו שגם הוא מצטיין מאד בעניין זה. כידוע, לצרף למניין צריך ששה מתפללים ואפשר לצרף ארבעה נוספים, אך לצרף לאמירת 'נברך אלוקינו' בברכת המזון צריך שבעה שאכלו בסעודה. ונשאלת השאלה מה השינוי? ואת התשובה הוא צועק בחביבות נפלאה: "וייל דער אויבערשטער וויל אז נאך א איד זאל עסן!!" - כי הקב"ה רוצה שעוד יהודי יאכל!...

יהי רצון שאזכה שיהיו מעשי כמעשי אבותי ויהיו הדברים לעילוי נשמתו של אבי ר' יהושע העשיל צבי ב"ר יצחק אייזיק ארי' הלוי ז"ל.

לאחר השואה הגיעו לשוויץ קבוצה של ניצולי שואה ממחנה הריכוז בוכנוולד. אנשים אלו היו במצב נפשי וגופני גרוע. רובם אבדו את כל משפחתם ונותרו גלמודים ויתומים. הצרות שעברו הותירו בהם רושם חזק, ומי שהביט בהם לא ראה בהם זיק של תקוה ושל חיים.

בזכות קריאה בתורה

הגאון הרב משה סולוויצ'יק זצ"ל מחשובי הרבנים בשוויץ, הצליח לקבל אישור כניסה למחנה של אותם פליטי שואה. הוא סיפר שכאשר בא לבקרם הוא ראה ש"אין עם מי לדבר" , הוא ניסה לעודד אותם בכל מיני דרכים והוא לא הצליח.

לפתע עלה במוחו רעיון. הוא חזר למחנה עם ספר תורה בזרועותיו. אותם ניצולי שואה לא ראו ספר תורה בכל שנות המלחמה ולכן מיד כאשר הם ראו את ספר התורה בזרועותיו של הרב זיק של קדושה אמונה ותקווה נדלק בעיניהם.

רבי משה רצה לעורר אותם עוד יותר הוא רצה לפתוח את ספר התורה כדי לקרוא בתורה בפניהם , והוא רצה לשתף אותם בקריאה בתורה. אף על פי שהרב היה קורא בתורה מעולה הוא שאל אותם האם אחד מהם יודע לקרוא בתורה. אחד הניצולים היה בחור צעיר שבא מבית חרדי חסידי, אך האירועים שעבר בשואה השפיעו עליו מאד לרעה והוא פרק מעליו עול תורה ומצוות. כאשר הרב סולוויצ'יק שאל אם מישהו מהניצולים יודע לקרוא בתורה, נזכר אחד מהם באותו בחור צעיר שהיה חסיד ועתה עזב את הכול. הוא הצביע עליו ואמר יש כאן אחד שיודע לקרוא. לפני המלחמה הוא קרא בתורה בבית כנסת שבו התפללתי. הרב שאל אותו אם הוא מוכן לקרוא והוא הסכים.

כל הנוכחים שמו לב שמשהו השתנה במראה פניו. הוא היה נרגש ביותר. וכל זאת עוד לפני שהתחיל לקרוא בתורה. הוא רק הסתכל בספר התורה באותיות וכבר משהו אצלו "התחיל לזוז". ההפתעה היתה לאחר הקריאה. הוא הפך להיות אדם אחר. הוא סיפר לכולם "מיד כשהתחלתי לקרוא והסתכלתי על האותיות הקדושות של התורה התעוררו בי רגשי שמחה וקדושה. זיכרונות הילדות צפו עלו ברגע אחד ונזכרתי בכל החנוך שקבלתי בבית אבא. מאז אותה קריאה בתורה שב אותו צעיר בתשובה גמורה וזכה להקים בית יהודי טהורה וזכה לגדל דורות לתפארת.

הגר בקרבן פסח

/ הרב שמעון ממן שליט"א

"וכי יגור אתכם גר ועשה פסח לה', כחקת הפסח וכמשפטו כן יעשה, חוקה אחת יהיה לכם ולגר..." מבאר רבנו אור החיים הקדוש, טעם אומרו "וכי" בוא"ו להורות שבא להוסיף על הנ"ל, להטיל האחריות על עם ישראל, שכל הגרים יקיימו מצות קרבן פסח.

עוד מבאר למה כתבה התורה "ועשה פסח" בוא"ו החיבור, ולמה חזר לומר "כן יעשה" אחר אומרו "ועשה"? ואולי בא הכתוב לרמוז, איזה גר ציותה התורה שיעשה את הפסח, שאינו גר תושב שקיבל על עצמו לפרוש מן הע"ז אך עדיין אוכל הוא נבילות וטריפות. אלא דוקא גר צדק שקיבל על עצמו לקיים את כל המצוות כולן. ולזאת כתבה התורה "וכי יגור אתכם גר ועשה פסח" שאין אתה מצווה לדאוג לגרים שיקיימו קרבן פסח, אלא אותם הגרים הגמורים שקיבלו על עצמן לקיים את כל המצוות כולן. אך עדיין אינו מתיישב כל כך, שהרי פשוט הוא שלא שייך הגר בחיוב קרבן פסח, אלא גר שקיבל על עצמו את כל המצוות.

מיישב רבנו, ע"פ דברי רז"ל (סיפרי אות עא) בשם רבי שמעון בן אלעזר, שאם נתגייר בין פסח ראשון לפסח שני, אין צריך לעשות פסח שני. שדין הגר שווה לדין ישראל, וכשם שישראל אינו מחוייב בפסח שני, אלא א"כ היה בן חיוב בפסח ראשון, אלא שנאנס שלא יכל להקריב. כן דין הגר שאינו חייב בפסח שני, אא"כ כבר נתגייר בזמן הקרבת פסח ראשון, אלא שנאנס ולא יכל להקריב. אבל אם עדיין לא נתגייר ולא בא לכלל ישראל, אינו שייך בהבאת קרבן פסח שני, שאינו אלא בגדר תשלומין לפסח ראשון.

שואל רבנו, למה ראתה התורה להדגיש כאן במצות קרבן פסח, את חיוב הגר בזאת המצוה. הגם שהגר מחוייב הוא בכל מצוות התורה. וכמו שאמרו (סיפרי שם) אין לי אלא פסח שהשווה הגר לאזרח, כל המצוות שבתורה מנין? תלמוד לומר "חוקה אחת יהיה לכם ולגר הגר בתוככם", ע"כ.

מיישב רבנו ז"ל, שהיה סברא לומר שאין הגר חייב בקרבן פסח, כיון שלא היה הוא ואבותיו במצרים, ולא פסח ה' על בתיהם במצרים. ויש לדמותו לדין מצות הבאת ביכורים, שאמרו (ביכורים פ"א מ"ד) שהגר מביא ביכורים ואינו קורא, כיון שאינו יכול לומר "אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו". ולכן אמר "וכי יגור אתכם גר ועשה פסח" "ועשה" בתוספת ו"או ללמדנו שאע"פ שאין הגר מיוצאי מצרים מחוייב הוא במצות הקרבת קרבן פסח, כמו שחייב הוא בכל המצוות.

ומה שאמר הכתוב "וכי יגור אתכם גר", לומר שאע"פ שלא נכנס לכלל ישראל אלא זה עתה, בכל זאת שווה דינו לכלל ישראל. כי יציאתנו ממצרים היתה גאולת עולם גם לנפש הגר, הגם שלא היה בנגלה היה בנסתר. כי שורש הקדושה אחת היא, וכשהיו בני ישראל במצרים היתה כללות הקדושה טבועה בטומאת מצרים. ואם היתה כללות הקדושה נטבע במצרים, לא היתה תקומה לענפי הקדושה, דהיינו לגרים הבאים מאומות העולם.

וסיים הכתוב לומר "כחקת הפסח וכמשפטו כן יעשה", להורות שהגר יעשה ויאמר ההגדה בדיוק כמו כל אחד מבני ישראל. ורשאי הוא לומר עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו... ולא נחשב מוציא דבר שקר מפיו, כיון שגם שורש הגרים היו במצרים. ואמר "כן יעשה" לא בתורת רשות אלא בתורת חובה, שווה הוא בכל המצוות.

וציין רבנו למה שפירש על הכתוב (שמות כג, ט) "ואתם ידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים". ושם ציין למה שכתב על הפסוק (שם כב, כ) "וגר לא תונה" ע"פ הקדמה, כי נשמות בני ישראל הם שורש הקדושה, וכל זולתם הם חלק רע. ולכן לא יקפידו בזלזול אדם שאינו מהם, ומזה נולד ענפי האונאה.

וכשציותה התורה שלא לצער וללחוץ את הגר, הטעם בזה הוא שאין הגר משורש רע. שהרי אתם הייתם גרים בארץ מצרים, והיינו שהייתם טבועים בתוך הטומאה, כמו כן הגרים היו ענפי הקדושה הטמועה שם בטומאת מצרים. וכיון שיש להם שורש של קדושה, מחוייבים שלא לצער אותם, כמו כל אחד ואחד מבני ישראל. ולפי"ז יתבאר למה בני ישראל מכירים את נפש הגר, כיון שהגרים הם ענפי השרשים. ולכן האחריות מוטלת על בני ישראל להכניס את הגרים לתוך מחניהם, ולדאוג להם שיקיימו את כל המצוות כולן. ומעתה יתבאר גם כן, למה הזהירה התורה על ענין הגר כאן לאחר פרשת פסח שני, ולא מיד לאלתר לאחר כתיבת פרשת פסח ראשון? להורות לנו שיש להשוות דין הגר לדין ישראל, לכל דבר מעניני הפסח. לרבות דין תשלומין, שאם היה אנוס דינו כישראל לעשות פסח שני.

עד שאתה דואג לכבודי

/ יגאל יצהרי

הרב נסים (חיים משה) מזרחי, שהיה הראשון לציון בירושלים במאה השמונה עשרה, היה בדרכו אל ביתו, כאשר אישה אחת עצרה אותו וביקשה את עזרתו. הרב זיהה את האישה האלמנה, אך היא לא זיהתה אותו, משום שהיה נוהג בפשטות ולא לבש בגדי שרד.

באותם הימים נהגו ללוש את הבצק בבית ולהביאו לאפייה במאפייה, והאלמנה ביקשה מהרב שיקרא לשוליית האופה, שהיא ממתינה לו כבר זמן רב, כדי שיאפה את הבצק. אך הרב מזרחי הבחין שהבצק עומד להתקלקל בעוד רגעים ספורים, ולכן נטל אותו ממנה ומיהר אל המאפייה למסור את הבצק בעצמו.

כשראה האופה את הראשון לציון הרב נסים מזרחי מגיע כשהבצק בידו, גער בעוזרו בחריפות: "מדוע לא הלכת לאסוף את הבצק? אין זה מכבודו של הרב להביא את הבצק אל המאפייה בעצמו."

קטע הרב מזרחי את האופה ואמר: "עד שאתה דואג לכבודי, דאג לכבודה של האלמנה שהעיסה שלה, שהרי עליה הזהירה התורה 'כָּל־אַלְמָנָה וְיָתוֹם לֹא תְעַנּוּן' (שמות כב, כא)."

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net